

מעדני אשר

גיליון של"ז
(שנה ח')
ראש השנה תשע"א

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תכל יוצאים לזכותו של הרב ברוך בן מרים ומרת שיינדל מלכה בת היה פייגא

איך יכול להיות שאמת הוא אחד מהי"ג מידות של רחמים?

הרי אמת אינו רחמים?

אחד משלש עשרה מידות של רחמים הוא מדת אמת המוזכר בתורה בפרשת כי תשא ל"ד ו' **ורב חסד ואמת**, כך מבואר בראשונים עין תוס' ראש י"ז ע"ב בהנה"ה וכן בראש"ש שם.

יש להקשות: הרי מידת אמת אינה מידה של רחמים, משל למה הדבר דומה לאדם שגנב ועבר הרבה עבירות ואמר לו השופט שילך אתו רק על פי האמת, התחיל לצעוק אם ילכו על פי האמת אין סיכויים שינצח במשפט, א"כ איך יכול להיות שזה שהולכים עם אדם על פי האמת זה רחמים.

הנה הצ"ח ברכות י' ע"מ א' הקשה איך יכול להיות שמדת אמת הוא אחד מהמידות של רחמים כמבואר בתוס' ראש השנה י"ז ע"ב בהנה"ה, וכן בראש"ש שם הרי בגמ' ראש השנה י"ז ע"ב איתא שאילפא הקשה כתיב ורב חסד, וכתיב ואמת, ומתוך בגמ' בתחילה ואמת ואח"כ ורב חסד, הרי שחסד ואמת שתי מידות הן ונגדיות זו לזו, וכן איתא בגמ' ע"ד י"ב ע"ב תורה דכתיב בה אמת אין הקב"ה עושה לפניו משורת הדין, וא"כ קשה טובא דחזינן דאמת אינו מדת רחמים, ואיך נחשב מדת ואמת בכלל י"ג מידות דכולהו רחמי ניהו.

איכא כמה תרוצים:

א. יש הרבה אנשים שמתחפשים לצדיקים או לרבנים ולפי הדין על פי איך שהם מראים עצמם, א"כ כל עבירה קטנה ביותר שהם יעברו יצטרכו לקבל עונש על זה, ע"פ מה דאיתא בגמ' ב"ק נ' ע"א, יבמות קכ"א ע"ב דילפינן מהפסוק וסביביו נסערה מאוד, שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, וא"כ כיון שהם מתחפשים לצדיקים יקבלו עונש על כל דבר קטן, אבל הקב"ה שיש לו מידה של רחמים שקוראים לזה אמת, הוא מעניש אותם לפי מעלתם באמת ולא כפי מה שהם מתחפשים, כך תירץ הר"ק רבי מאיר מפרימשלאן זצ"ל כשבא פעם לפניו איזה רב שאין תוכו כבוד, מובא בפרד"ס יוסף פרשת כי תשא ל"ד ו'.

ב. ע"פ מה דכתב הרמב"ם הלכות גירושין פרק ב' בטעם הדבר שגט המעושה בישראל כשר, ובעכו"ם פסול, משום דמי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישאל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצוני, לפי הנ"ל אתי שפיר דהמדה של רחמים של אמת, הכונה שכל יהודי בתוך תוכו אינו רוצה לחטוא רק יצרו מתגבר עליו וזה המידה של רחמים, מעדני אשר.

ולפי זה אפשר לפרש: מה שאומרים בתפלה ליודע מחשבות ביום דין לכובש כעסו בדין, הדיינו שהקב"ה כיון שיודע שהאדם בטבעו רוצה לשמוע בקול הקב"ה רק היצר הרע מחטיאו, לכן כובש הקב"ה כעסו בדין, מעדני אשר.

מדוע תוקעים בשופר בראש השנה

הרי השופר הוא מכלי הדיינים שבהם מכניסים אדם לחרם?

יש להקשות: מדוע תוקעים בשופר בראש השנה, הרי השופר הוא מכלי הדיינים שבהם מכניסים אדם לחרם כמבואר בגמ' מועד קטן ט"ז ע"מ א' אמר עולא בארבע מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז, וכן אמרינן בגמ' סנהדרין ז' ע"ב דשופר הם מכלי הדיינים, והרי בראש השנה אנו עושים סימנים כדי לעורר רחמים ולא להיפך לעורר דינים, כך מקשה היערות דבש חלק א' ריש דרוש א', וכן בשפע חיים חלק כ"א ע"מ ק"ט.

איכא כמה תרוצים:

א. ענין שופר הוא השמעת זמן תחילת דין כי אין רשות למארי תריסין ומקטרגים לכונוס לפרגוד עד שישמע קול שופר ואז מתחיל הדין ואז הותר הרצועה לכונוס כל מארי דינא לתבוע דינא מן המלך המשפט, וזהו שישד ר"א בנתנה תוקף וקול שופר ישמע ויאמרו הנה יום הדין! אמנם אין שופר למעלה נשמע עד שיתקעו ישראל למטה ואז נתקע השופר למעלה אז קביעות הדין, וזהו שמעורב השטן כי השטן רואה שישאל תוקעין וגורמים שיהיה עת הדין וכסאות למשפט מה שכל מלאכי מעלה חרדים מלפניו ויאמר השטן בלבו מה זה, היה להם לשתוק מבלי תת אות וקבע לדין ואיך הם יהיו תובעים ועושים הכנה לדין אין זה כי הם חפים מפשע ויודעים בעצמם כי בהשפעתם יצאו צדיק, וא"כ השטן נחרד ונסתום טענותו ונבהל לקטרג על עם ישראל, כך תירץ היערות דבש חלק א' ריש דרוש א'.

ב. אנו נוטלים שופרותינו בידינו להראות כי אנו פוסלים את המלאכים בשמי מעל מלדון אותנו כי כלום יצר הרע יש ביניהם, וכלום הם יודעים מהי תאוה גשמית, ונוטלים שופרותיהם דייקא המזכיר עקידת יצחק שמסר נפשו להש"ת והמלאכים שהם כולו רוחני אינם מסוגלים להבין מה פירושו לקחת בן יחיד ולעלותו לעולה, ומהו מסירות נפש של כל יהודי, כך תירץ בשפע חיים חלק כ"א ע"מ ק"ט.

ג. המטרה בתקיעת שופר לעורר דינים, משום שכיון שמעורר דינים, א"כ גם במלאכים ימצאו פסול, וא"כ הקב"ה לא יחריב את עולמו וירחם נמי על עם ישראל לכן תוקעים בשופר דווקא אע"פ שהם כלי הדיינים, דהמטרה באמת לעורר דינים, כך תירץ בשפע חיים דרושות חומש רש"י תשמ"ב נצבים - וילך.

ברכת כתיבה וחתימה טובה

לרבני המערכת המזכים את הרבים
לנגיד הנכבד החפץ בעלום שמו שבוכותו מתאפשר המשך הרבצת
תורה ברחבי תכל

לתורמים הנכבדים המזכים את הרבים
למפיצים ברחבי תכל המזכים את הרבים
לבעלי דפוס הדר המזכה את הרבים
למזכירי המערכת המזכה את הרבים
ולכל רבבות הקוראים בכל העולם

ובעת הזאת אנו נותנים שבח והודרה להקב"ה שאנו נכנסים לשנת
השמונה ליסוד המכון עד הנה עזרנו רחמיך שייצא מידי שבוע
בשבוע ברציפות ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח שנוכה להמשיך
בהרבצת התורה לרבבות עמך בית ישראל בלי שום תקלה

ברכת מזל טוב

לידידי הרגול והנכבד, דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו, יראתו קודמת לחכמתו לבו פתוח לרווחה

הרב דוד יהונתן קרעש שליט"א ליקווד

לכבוד השמחה במעונו, היכנסו בעול תורה ומצוות של בנו היניק והכים

כמו יעקב צבי ני"ץ

יהא רעוא מן קדם אבהון דבשמיא, שירוה נחת דקרושה מכל יוצאי הלציו ויתברך בברכה המשולשת בתורה מתוך שפע רב וכל מילי דמיטב

ויזכה לכתיבה וחתימה טובה

החברך באהבה, יצויזיל ואוקויל

אלא מתיהו רוצפסרע אונטריאל

מדוע אין מברכים שהחיינו כשעושים שופר
כמו שמברכים שהחיינו כשעושים סוכה?

יש להקשות: מדוע בעת עשיית שופר לא מברכין שהחיינו, מאי שנא מהא דמבואר בשולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ"א העושה סוכה, בין לעצמו בין לאחר, אינו מברך על עשייתה, אבל שהחיינו היה ראוי לברך, כשעושה אותה לעצמו, אלא שאנו סומכים על זמן שאנו אומרים על הכוס של קידוש, ומדוע בתקיעת שופר לא מבואר שחייב לברך שהחיינו אלא שסומכים על שהחיינו שעושים בקידוש, כך הקשה המאירי סוכה מ"ו ע"ו, וכן בלבוש אור"ח סימן תרס"ב, וכן בספר המכתם סוכה מ"ו ע"א.

איכא כמה תרוצים:

- א. חז"ל לא תיקנו לברך שהחיינו אלא במצוה שיש בעשייתה קצת הנאה כסוכה ולולב שיש בהם הרחבת הלב לעושיהו, אבל עשיית שופר אין בעשיית הנאה אלא טורח יתר, כך תירץ בבית הבחירה למאירי סוכה מ"ו ע"מ א' בשם גדולי המחברים.
- וסיים על זה המאירי: והדברים רופפים, והביא מגדולי המחברים שאף העושה לעצמו שופר מברך שהחיינו.
- ב. משום דעשיית השופר מזכיר לו לאדם את חרדת הדין, לכן אין מברך שהחיינו, כך תירץ בספר המכתם סוכה מ"ו ע"א בשם הראב"ד.
- יש להקשות: א"כ איך מברכים כלל שהחיינו בראש השנה גופיה בקידוש וכן בתקיעת שופר, הרי יש חרדת הדין, מעדני אשר.
- יש לתרץ: ע"פ מה דאיתא במדרש רבה דברים פרשה ב' אות ט"ו, וירושלמי ראש השנה פרק א' הלכה ג' אמר רבי סימון כתיב כי מי גוי גדול, רבי חנינא ורבי יהושע אומרים איזו אומה כאומה זו שיודעת אופייה של אלהיה פירוש מנהגיו ודיניו, שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואינו חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו, אבל ישראל אינם כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחים שערם ואוכלים ושותים ושמים בראש השנה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס, לפי הנ"ל אתי שפיר דבראש השנה גופיה בטוחים אנו שנצא זכאים, לכן מברכים שהחיינו, משא"כ קודם ראש השנה, כך תירץ אחי הגאון רבי ישראל שוורץ שליט"א א"ב ד תל ציון בספרו הנפלא מועדי ישראל ימים נוראים סימן כ"ט ס"ק ט', וכן תירץ לי הגאון רבי שמואל יעקב לנדא שליט"א ראש כולל עיון דחסידי בעלזא בית שמש.
- ג. אין עשיית השופר מזמן לזמן קאתי כמו עשיית הלולב, שהרי בשופר אחד יכול לתקוע כמה שנים ואין צריך לעשותו מחדש בכל שנה, משא"כ בלולב שצריך לעשותו מחדש בכל שנה ושנה לאגדו עם מיניו, שאין מיניו קיימין משנה לשנה וצריך לאוגדו בכל שנה מחדש, ואז מוטל עליו לברך שהחיינו בשעת איגודו דאתי מזמן לזמן, כך תירץ במדרכי מסכת סוכה פרק לולב וערבה רמז תשס"ט, וכן בלבוש אורח חיים סימן תרס"ב.
- ד. בסוכה יש מצות בעשייתה, שנאמר חג הסוכות תעשה לך, ולולב למדים מסוכה, לכן מברכים שהחיינו בעשייתם, משא"כ בשופר ליכא מצוה בעשייתה ואין זה רק הכשר מצוה, לכן אין מברכים שהחיינו על עשייתו, כך תירץ ברוקח סימן שע"א, בענין זה אם יש מצוה לעשות סוכה יש אריכות גדולה ואין להאריך ועיין רש"י מכות ח' ע"א.
- ה. אין כל אדם אומן לעשות שופר, וכיון שרוב בני אדם אינם יכולים לעשותו לעצמם אלא אחרים עושים להם, א"כ אין הברכה מוטל עליהם אלא עד שתוקעין בו, כך תירץ בלבוש אורח חיים סימן תרס"ב.
- ו. בשלמא גבי לולב שייך ביה עשייה מה שצריך לתקנו ולאגדו עם מיניו זה הוא עשייתו, אבל מה שחותך אותו או מיניו מן האילן אין זה נקרא עשייתו, שאינו עושה בו שום דבר שהרי

כך הוא נברא אלא שחותכו מן האילן, ואינו מחדש בו שום דבר עד שאוגד אותו עם מיניו דקי"ל מצוה לאוגדו וזהו עשייתו, ואז מוטל עליו לברך זמן בשעת אגודה, אלא שמשוהין אותה ברכה עד שעת נטילה, אבל גבי שופר אין שייך בו עשייה כלל, שהרי יכול ליקח קרן מן האילן כמו שהוא נברא ויכול לתקוע בו בלי שום תיקון, ומה שחותך את ראשו עד חללו אין זה נקרא עשייה, שהרי אינו משנהו מברייתו אלא שחותך ראשו, והוא דומה לחתיכת הלולב ומיניו מן האילן שאין מברכין עליו שבעצמו אינו עושה שום מעשה, הלכך לא דמי כלל לולב לשופר ואין שייך בו לברך שהחיינו בשופר בשעת עשייה אלא בשעת תקיעה, כך תירץ בלבוש אור"ח סימן תרס"ב.

איך מותר למוהל לתקוע בשופר כשיש לו דם בפה
הרי זה חציצה?

הנה כתב הט"ז אורח חיים סימן תקפ"ד ס"ק ב' שמעתי שהגאון הרב מהר"ר פייוויש מקראקא ז"ל היה מל בר"ה ולא קנח פיו אחר המילה אלא בפה המלוכלך בדם מילה תקע בשופר לערב מצות מילה בשופר.

ובהגהות דגול מרבבה על הש"ע תמה על פסק זו: איך אפשר לתקוע בשופר כשיש לו דם בפה, הרי לא גרע מצפהו זהב במקום הנחת פה דפסול, וגם אם יצא מעט דם לתוך השופר ויתייבש כי דם יבש יש בו ממש וחוצץ, וכן המטה אפרים באלף המגן אות ל"ט מחמיר בזה.

ובשערי תשובה סימן תקפ"ד **מתרץ:** ז"ל ולענ"ד כיון שאין דם בפה רק לכלוך פה לבד אין בו כדי לזוב ממנו לתוך השופר וגם מה שמתלכלך פה השופר בכללך הדם שבפה אין בזה משום חציצה אף אם מתאדם קצת מלכלוך הדם חזותא לאו מלתא הוא ואף הליכלוך הזה אינו מתיבש כי מתלכלך פה התוקע ובכלות התקיעות מקנח היטב ודיו.

ובאשל אברהם סימן תקפ"ד להגאון מבוטשאטש כתב ז"ל שמעתי בילדותי כמדומה שיש בזה חשש חציצה והזהרתי עכשיו שבמקום הנחת פיו אל השופר יהיה נקי מלחלוח דם וגם עובי השופר לא ידבק בו מאומה רק דרך הולכה בהשופר אל פיו במקום התקיעה אז יגע בדם המציצה שעל שפתיו בחוץ שלא במקום התקיעה וכנראה שזה על צד היותר טוב, גם שיש זכות גם על ההולכים לתומם ועושים כמו שהוא בש"ע ואינם מבחינים להזהר בזה אודות חציצה, ויש לומר שהדם נדון כרוק שעל הפה שכן הוא הרגילות ברוב התוקעים ללכלך מקום הנחת הפה ברוקם, עם כל זה הצד היותר טוב להרחיק ממקום הנחת הפה כנ"ל שיש בזה חשש אולי ע"י החציצה הויה ליה כהרחיק השופר מפיו ותקע בו שפסול בהחלט או שאולי הרי זה כצפהו זהב במקום הנחת הפה שבעובי לצד הפנים לכ"ע פסול, ואולי אין לחשוש לכך כיון שברוב הפעמים אין נדבק מהפה אל השופר וכשאינו נדבק לשופר אינו כצפהו זהב כלל ואין חשש חציצה כל כך דהויה ליה כרוק, ומ"מ על צד היותר טוב הוא כנ"ל שבנגיעה בעלמא בהרמז של התעוררות של רחמים שנהגו הגדולים בזה גם אם אינו בשעת התקיעה ממש.

ולענין הלכה: המשנה ברורה סימן תקפ"ד ס"ק י"ב, וכן בערוך השולחן מביא מנהג זה לתקוע עם דם בפה בלי שום חולק, ומ"מ יקנח פיו מבחוץ וגם ירחץ ידיו משום כבוד הברכה, ועיין בספר הנפלא אבני שוהם לידידי הגאון רבי ישעיה שלאמאביץ שליט"א מרביץ תורה בעיר אנטווארפן סימן מ"ג ס"ק י', מה שכתב בזה דברים נפלאים.

איך אמרינו בונתנה תוקף בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור

יחתמונו הרי אף אחד לא נכתב?

הנה בתפלת מוסף בראש השנה וביום כיפור אומרים בפיוט ונתנה תוקף "בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמונו".

יש להקשות: מהא דאיתא בגמ' ראש השנה ט"ז ע"מ ב' אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים, צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים זכו נכתבין לחיים, לא זכו נכתבין למיתה, א"כ מבואר בגמ' דאין אף אחד שנכתב בראש השנה ונחתם ביום כיפור, א"כ על מי קאי הפיוט, מה שאמר בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמונו, כן מקשה בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סימן ש'.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה דמבואר בפוסקים ובספרים שכל אלו העשרה ימים אלו ימין דין, ובצדיקים ורשעים נגמר הדין מראש השנה, ובינוניים מתחיל מראש השנה, אם זכו בראש השנה נכתבים בראש השנה, ואם זכו ביום ב' נכתבים ביום ב' וכן עד יום הכיפור, אמנם אע"ג דזכו ועשו תשובה ומצוות ומעשים טובים אפילו הכי לא זכו בזה דיהיה אז החתימה היינו הגמר דין, מ"מ כיון דהיה בינוני לא זכה על ידי זה להיות נחתם מיד, אלא צריך לשהות גמר דין עד יום הכיפור לעת ערב בעת נעילת שער, וכיון דבינוניים יש להם זמן להתחלת הדין דמקרי כאן כתיבה מראש השנה ועד יום כיפור בסופו נראה דעל זה כיון הפייטן, ועיין בפרשת צו בפסוק ויקרא ח' פרק ל"ב והנותר בבשר ובלחם ביארו המפרשים דהב' של תיבת בבשר כמו מ' כאילו כתיב מבשר ומלחם, וא"כ הכי נמי הכונה בראש השנה יכתבון היינו מראש השנה יכתבון עד יום הכיפור ואז יחתמונו בסופו לעת נעילת שער, כן תירץ בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סימן ש'.

ב. ע"פ מה שכתבו התוס' ראש השנה ט"ז ע"ב ד"ה ונחתמים ועיין ראש השנה דמה דאמרינו בגמ' צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, דהמיתה הזאת היא לעולם הבא, וכתב על זה בביאור הגר"א אורח חיים סימן תקפ"ב סעיף ט' דשיטת התוס' היא דלענין עולם הזה כולם נכתבים בראש השנה ונחתמים ביום הכיפור, וכמו שמשמע מהגמ' ראש השנה ט"ז ע"א דאיתא התם אדם נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום כיפור, ומשמע דהגמ' בכל אדם מיירי, לפי הנ"ל אתי שפיר כוונת הפיוט, מעדני אשר.

יש להקשות: לפי שיטת הגר"א דכולם נכתבים בראש השנה, א"כ קשה איך מבקשים בכל עשרת ימי תשובה וכתבנו לחיים טובים הרי הכתיבה כבר היה לכולם, כן מקשה הגר"א בעצמו אור"ח סימן תקפ"ב ס"ק ט', וכן בשו"ת מהרש"ם שיק דחה תרוץ זה מכח קושיא הנ"ל. ומתיר הגר"א: אע"פ שנכתב הגזר דין בראש השנה אם חוזר בעשרת ימי תשובה נקדע הגזר דין ונכתב ונחתם ביום הכיפור לטובה, וזהו התועלת דאינו נחתם עד יום הכיפור וזה שאמר בגמ' שב בנתיים מולחין לו, וזה שמבקשין בעשרת ימי תשובה וכתבנו, דהיינו שיקדע גזר דין ויכתבנו לחיים, ולכן אין לאומרו ותחתם אלא תכתב.

האם מלאכים אומרים שירה בראש השנה וביום כיפור?

איתא בגמ' ראש השנה לב ע"מ ב' בראש השנה אין אומרים הלל כמו בכל יום טוב, מאי טעמא אמר רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים, אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה.

יש להקשות: א"כ איך אמרינו שירת אז ישיר בראש השנה וביום כיפור, הרי ספרי חיים ומתים פתוחים לפניו, כן הקשה במהרש"א ערכין י' ע"ב.

ותירץ: דשירת אז ישיר אומרים בראש השנה וביום כיפור, דאינו אלא סיפור דברים, שירה שאמרו משה וישראל.

והנה כתבו התוס' עירובין י' ע"ב דמזה שאמרו המלאכים לפני הקב"ה מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכיפור, משמע שהם אומרים שירה, ועל כן אין למנוע מלומר והחיות ישוררו בפיוטים וכן מנהג קצת מדינות.

יש להקשות על תוס': מהא דאמרינו בגמ' חולין צ"א ע"ב שאין מלאכי שרת אומרים שירה למעלה עד שישראל אומרים למטה, וא"כ לא יתכן כלל שהמלאכים אומרים שירה, וישראל לא, כן מקשה בשו"ת חות יאיר סימן רכ"ה.

וכתב: ולא נעלם ממני מה שיש לדחות ולומר דודאי אם גם ישראלים אומרים שירה המלאכים ממתנינים להם, משא"כ ביום שאין ישראל אומרים שירה כלל, אם אנהו שתקו מלאכי מרום לא שתקו.

ומסיק החות יאיר: אבל האמת הברור דתרי גוונא שירה איתנהו דגמ' דחולין מיירי בשיר הרגיל בכל יום וקדושה שאומרים ביוצר ומנחה, וזה מוכח שם בריהטא דגמ' והיינו דאמר שם עוד שישראל אומרים שירה בכל שעה והכוונה דאם כבר התפללו ואמרו קדושה והלך יחיד לבית הכנסת אחר מצי למיהדר ולענות קדושה בהדיהו ואפילו טובא זימנא וכל היום, מש"כ קריאת הלל בכל יום ה"ז מחרף ומגדף, והא דאיתא בגמ' שבת קי"ח ע"ב דאמר רבי יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום מוקי לה בפסוקי דזמרא, משא"כ מה שאומרים המלאכים מפני מה אין ישראל אומרים שירה, מיירי בהלל שאומרים ברגלים, ומאחר דלא מיירי בשירה שבה נשתוה המלאכים וישראל לאמרה דבר יום ביומו, אין דברי התוס' מדוקדקים דמה שאמרו מלאכי מפני מה אין ישראל אומרים שירה מיירי בשיר ושבח דהלל הנאמר מתוך שמחה ותשועה הנעשית ואיך ידויק מזה שמלאכים אומרים שירה, דיומא דעלה אומרים והחיות ישוררו, ומ"מ אף דאין דברי התוס' מדוקדקים מ"מ הדבר מצד עצמו אמת דאין למנוע מלומר והחיות ישוררו דשירה דיומא גם ישראל גם מלאכים אומרים דאינה רק קילוס ורוממות לאל יתברך ולא שייך לבטלה משום דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו דבשירה כה"ג נאמרת.

יש להקשות: על הערוך לנר ראש השנה ל"ב ע"מ ב' דכתב מה שמלאכי השרת שואלים מדוע אין ישראל אומרים שירה, משום דאמרינו בגמ' חולין צ"א ע"ב דאין רשות למלאכי השרת לומר שירה עד שישראל אומרים שירה ולכן על שמעוכבים לומר שירה ב"ה ויוה"כ שואלים כן, וקשה שלא ראה את דברי התוס' שכתב להדיא דמלאכים אומרים שירה, עיין ספר מעשה חושב ערכין י' ע"ב שהקשה כן ומניחו בצ"ע.

מכתבים למערכת

מדוע מי שבא לגור בארץ ישראל אינו מברך שהחינו

מה שהקשתם מדוע מי שקבע דירתו בארץ ישראל אינו מברך שהחינו הרי מקיים מצות ישוב ארץ ישראל, ומאי שנא מכל מצוה שמברכים כמקומים אותו בפעם ראשונה, ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמואל קותה גראס שליט"א המ"ד בחינתי הוד

נראה לתרץ, ע"פ מה דאיתא בגמ' ברכות ה' ע"א דארץ ישראל נקנית ביסורין ע"י דולף מפסוק, וא"כ כיון דיש צער ביישוב ארץ ישראל אינו מברך שהחינו כיון שכתבו התוס' סוכה מ"ז ע"א דאין מברך שהחינו על מצות מילה כיון דיש צער דינוקא.

הרב נתן דוד ווינבערג שליט"א כולל ישיב"ל והספיקא לביאור

נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב בקדושת לוי ליישב מדוע אין מברכים שהחינו על מצות ספירת העומר, משום דבעצם היינו הפינים שנקבל את התורה מיד, רק מחמת שנכנסו לאיזוק לכן מוכרחים אנו לספור חמישים יום, ומשום הכי לא שייך לברך שהחינו, ולפי הג"ל יש לומר גם לעניינינו כי רק מפני חטאינו נתרקנו מעל אדמתנו, אבל בעצם היינו רוצים להיות שרויים על אדמתנו, ולכן כשקובע דירתו בארץ ישראל, היינו שמגיע מחוץ לארץ גם כן לא שייך לברך שהחינו כי היה רוצה לדור שם מלכתחילה.

הרה"צ רבי יחיאל משה דניצער שליט"א מדינת ישראל

נראה לתרץ, ע"פ מה שכתבו הפוסקים, דלכן אין מברכים שהחינו על מצות נישואין דאי אפשר לדעת מה יהא בסוף ואפשר שיהא צורך לברך ברוך דיון האמת, לפי הג"ל אתי שפיר שהרי ידוע שיטת האבני נור יור"ד סימן תנ"ד שניקח מצות ארץ ישראל הוא רק כשיהיה לו פרנסה בארץ ישראל, ולמצא שכשארם לא לישב בארץ ישראל אינו יודע אם יזכה לבסוף לקיים המצוה כתיקונה או לא, ולכן אינו יכול לברך שהחינו על מצוה זו.

מי שגר בחו"ל ליד אביו ורוצה לעלות לארץ ישראל ואביו מוחה בו שלא יעלה האם חייב לשמוע לו

מה שהבאתם מחלוקת הפוסקים במי שגר בחוץ לארץ ליד אביו ורוצה לעלות לארץ ישראל ואביו מוחה בו שלא יעלה האם חייב לשמוע בקולו או דילמא אינו חייב לשמוע בקולו כיון דיש מצוה של ישוב ארץ ישראל לעלות לארץ.

הרב יעקב ישראל מינצער שליט"א לונדון

נראה להעיר שלפי שיטת התשובות מהר"ק שורש קס"ו מובא בדרכי משה יור"ד סימן ר"מ ס"ק י' שכן אינו חייב לכבד אלא בדברים ששייכים לאב כגון מאכילו ומשקו, אבל מילתא דלא שייך לאב פשיטא דאין כתב ביד האב למחות בבנו, א"כ היה שאין האב יכול למחות בבנו מלעלות לארץ ישראל שזה לא שייך לאב.

מעדני אשר: אני צינתי הערה זו על הגליון באותיות קטנות שלשישה הג"ל הדיון הוא רק באופן שיש לאב הנאה מה כגון שהיה משמשו שם.

מדוע אין מברכים ברכת המצות כשבא לגור בארץ

מה שהקשתם בשם אחרונים מדוע מי שבא לגור בארץ ישראל אין מברך ברכת המצות אשר קדשנו בצוותיו וצונו על ישוב ארץ ישראל כמו שמברכים על כל מצוה קודם שמקיימים אותה. ותרצתם בכמה אופנים.

הרב שמואל זכאי שליט"א ביתר עילית כולל שטרי ישיבה

נראה לתרץ ע"פ מה שכתב באור רז"ע ח"א הלכות ברכת המצות סימן ק"מ זה הכלל שאני אמר בברכות כל מצוה שיש עתים למצותה כגון ציצית תפלין סוכה מוזהו מילה ק"ש פדיון הבן ברכת הובח ברכת פסח אכילת מצה ומרור וברכות נישואין וכל כיוצא בהם שיש זמן שחייב בהם ופעמים שאינו חייב בהן הלכך כשמגיע זמן חיובם צריך לברך על עשייתם מחמת חיובם, אבל אותן מצות שלעולם חייב בהם ואין עתים להפטר מהם כגון להאבה וליראה אותו ולאחזה אותו ולשטע בקולו ולדבוק בו ושלא לעבוד ע"ז ביקור חולים ותנחומי אבלים ונתינת צדקה וקבורת מתים חליצה ויבום וקומה והדור וכבוד אב ואם ופריקה וטעניה והשבת העובט שאין להם פטור אין שייך לברך עליה כי לעולם חייב בהם ואין שייך בהם חיובם, לפי הג"ל אתי שפיר כיון דמצות ישוב ארץ ישראל לעולם חייב לכן אין מברך על זה.

הרב שאול מרגליות שליט"א מדינת ישראל

נראה לתרץ ע"פ מה שכתב בשו"ת ערוגת הבושם סימן ר"ז דכל מצוה שנוהגת תמיד, ואין ניכר שעושה לשם מצוה אין מברכין עליו כמו אכילה בערב יום כיפור, לפי זה אתי שפיר שהרי כשבא לגור בארץ ישראל אין ניכר שזה לשם מצוה ישוב ארץ ישראל דשמה זה משום שיש לו שם פרנסה או שהאוויר טוב לבריאותו ולפיכך אין מברכים על זה.

האם יש איסור לאכול דברים הגורמים לשכחה

מה שדנתם באוכל דברים המשכחים את הלימוד האם עובר על לאו המבואר בגמ' מנחת צ"ט ע"ב בשוכה דבר אחד ממשנתו שחייב מיתה כיון שגורם שישכח התורה או דילמא ליכא איסור לאכול דברים המשכחים את הלימוד, והבאתם ראיה שאין איסור מאד דכתב בספר חסידים סימן תתרי"ח כתב וז"ל אחד שאל מחכם, עכברים אכלו מלחמי אם אוכל לאכול מן הלחם, א"ל ולמה לא תאכל, א"ל פן אשכח תלמודי, ואני נוהר מלאכול כל מה שמשכח התלמוד, ועתה אני רעב, א"ל החכם איך חייב עד שישכח ויסורם מלב, ואני רואה אותך שאיך עוסק בתורה ואתה פנוי ובטל מדברי תורה, ומוטב לך שלא היית נוהר מדברים המשכחים, כדי שתשכח דברים בטלים שאתה עוסק בהם, היינן מדבריו שכשאוכל דברים המשכחים את הלימוד ליכא בזה איסור, ולא דמי ליושב ומסירם מלבו.

הגאון רבי יוסף יצחק לרנר שליט"א ירושלים מח"ס שפירת הנהגות

יש להעיר דלאו כולם הבינו בספר חסידים כמו שאתם הבנתם כמו שהבאנו בספר שמירת הגוף והנפש סימן ט"ז הערה ט'.

מדוע הצטער דוד כשהיה בבית המרחץ שהוא ערום מן המצות הרי היה לו מצות ישוב ארץ ישראל

מה שהקשתם על הא דאיתא בגמ' מנחת מ"ג ע"ב בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנוכר במילה שבבשרו נתישבה דעתו דיש להקשות מדוע הצטער דוד שהיה ערום מן המצות, הרי היה לו מצות ישוב ארץ ישראל שהרי מקיים כל רגע מצות ישוב ארץ ישראל, ותרצתם.

הרב אברהם חיים שמשיאן שליט"א ירדן יעקב כולל ובחון מוסא

נראה לתרץ, דודו המלך רצה באות הניכר לבני ישראל לברך כמו מצות מילה ותפילין דאינם בגימ' כלל, ומשאי"כ ביישוב ארץ ישראל שייך שישבו נמי וגו' ואינו מיוחד רק לישראל לברך.

האם מותר לקצוץ עץ מאכל לצורך בניית סוכה

מה שדנתם באריכות האם מותר לקצוץ אילני מאכל לצורך בניית סוכה, וכתבתם כמה טעמים להיתר.

הרה"צ ניסן רייך שליט"א כולל להוראה שאנו בית שמש

יש להעיר, דבספר הנפלאות בית יצוב ע"מ ק"ו מביא שמרן הדברי יצוב החמיר מאוד בזה, אפילו לצורך בניית סוכה כיון שזקוק האבני צדק החמיר מאוד בזה.

מי שבא מחוץ לארץ לביקור בארץ ישראל האם קיים בזה מצוה

מה שהבאתם מחלוקת הפוסקים האם לנסוע לביקור בארץ ישראל הוא נמי בכלל מצות ישוב ארץ ישראל או דילמא רק כשנשבע על מנת להשתקע שם הוא מצוה אבל על מנת לחזור אינו מקיים מצות ישוב ארץ ישראל.

הרה"צ כלב שטרן שליט"א כולל להוראה שאנו בית שמש

נראה להעיר, וישב ארץ ישראל ענינו שארץ ישראל נהיית מיושבת יותר, ומכיון דכשיש הרבה יתירים הרי חוץ מזה שהארץ עולה במעלה ומביא עוד יתירים, הרי גם המסחר ומשא ומתן מתרבה בזה ונעשית ארץ מיושבת, וא"כ גם בה ניתן לקיים מצות ישוב ארץ ישראל.

הרב מרדכי ציון שליט"א ישיבת שפירת הנהגות

יש לציין דבספר שגמ' כל חי חלק א' סימן נ' להגאון רבי חיים פלאג'י כתב שיש מצוה גם בטויל בארץ ישראל, דהרי לשון הגמ' כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן עולם הבא, וכן כתב בשו"ת צ"ח אלעזר חלק ד' סימן ע"ב.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד

להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א

לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: levib@017.net.il

לבידורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560

מי שמעוניין להצטרף לאלפי המנויים נא להתקשר למערכת

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנגיד הנכבד

הרב דוד בעק שליט"א

צירוף - שוויץ

לזיכוי רבבות לרגל ראש השנה

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לכתיבה והתימה טובה

והצלחה בכל העניינים

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד

הגאון רבי מרדכי אליעזר מנהיים שליט"א -ם

מנהל רוחני ישיבת רוזין - סדיגורה בני ברק

לעילוי נשמת אמו

מרת חוה בת הרב יוסף ע"ה

נפטרה א' ראש השנה תש"ע ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד

הרב החסיד יצחק ברלינגר שליט"א בני ברק

לעילוי נשמת אמו

מרת רחל חנה בת הרב יצחק הכהן ע"ה

נפטרה ח' תשרי ת.נ.צ.ב.ה.

ולעילוי נשמת אביו

הרב נפתלי בן הרב אהרן ז"ל

נלב"ע ב' כסליו ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד

הגאון רבי משה פארהאנד שליט"א

ראש כולל בית הלל

לרגל השלושים של אמו

מרת יטל בת הרב נפתלי צבי ע"ה

נפטרה ב' אלול תש"ע ת.נ.צ.ב.ה.